

עמיתים

העולם כולו סכיזופרני. וכל החברה מטורפת * פקידיהסיפרות של לאה פורת יקבעו מהי סיפרות * מיהו מקסים גורקי הישראלי?

ה. ד. לאינג יגאל אלון סמיח אל-קאסם ש"י עגנון סמואל בקט

ל כן לבטח גנבתי זאת. או, זה ניתן לי כמעשה חסד מיוחד עליידי מישהו הראוי לזה. לכן מצפים ממני להיות אסיר-יתודה על כל מה שיש לי מפני שמה שיש לי נ"ת, לא נגבב. לא יפלא שהחברה הישראלית, שהיא שמרנית בביקורתה העצמית מחד, וביחסה לנכאי-הרוח החיים בקריבה (שעה ששיטות-הריפוי כאן מפגרות לעומת החידושים שנעשו בתחום הטיפול במחלות-רוח בעשור האחרון), התעלמה לחלוטין מסיפור היחיד של לאינג שראה אור בעברית.

מי מריבה

המועצה לתרבות ולאמנות, בראשותה של הגב' לאה פורת, המממנת כתיבת מהודר לאמנות, חצייתריסר תיאטרות, מחזאי-חצר, הוצאה לאור של סיפורי-מופת אשר המופת שבהם מוטל בספק, ועוד כהנה וכהנה, פתחה ב"מיפעל לעידוד הספר העיברי". לדברי הגב' פורת, שכישריה בנייהול חיי התרבות בארץ טרם הובהרו לאיש מאנשי התרבות, מטרת המיפעל החדש היא לעודד את תפוצת הספרים המקוריים, עליידי רכישה מרוכזת של סיפרי פרוזה ושירה. לדבריה, ייבחרו הספרים עליידי ועדת-מומחים מיוחדת, שמונתה מטעם מועצת הספר העברי והמועצה הציבורית לתרבות ולאמנות. מסתבר שפקידי-תרבות יקבעו את הספרים המקוריים, הראויים לרכישה, לדברי גב' פורת, דבר שאיננו מוסרי תרבות למיפעל תרבותי זה. מעניין אם פקידי-התרבות הנ"ל ימליצו על סופרים ומשוררים צעירים, המורדים במוסכמות תרבותיות, כפי שמרדו בעשרות השנים האחרונות ויצרים כאורי צבי גרינברג, יונתן רטוש, פינחס שדה, עמוס קינן ואחרים — או שהם ימליצו על יצירותיהם של אפיגונים, העומדים לרשת את מקומם של מגד, גורי, שמיר, ברטוב, ט. כרמי ודומיהם. במילים אחרות: השחיתות התרבותית חוגגת.

הסופר ששווה מיליון

סיפורו של יגאל אלון בית-אבי, שראה לאחרונה אור בארצות-הברית, זכה בביקורת נלהבת של המבקר מארק מורסקי, שכתב בין השאר, "על אף הינוכו האוכספורדי, כותב יגאל אלון כמו מקסים גורקי...". והוא מוסיף שהספר "מהווה תופעה סיפרותית מרעננת כמו האביב המתוק במידבר, והוא כתוב בצורה כנה ולירית". בחוגים סיפרותיים בירושלים רווחה השבוע הבדיחה, שכאשר יתורגם לאנגלית סיפורו של יצחק רבין, הנרשא איתו השם (בית-אבי), ישוהו המבקר מירסקי לפיודור דוסטויבסקי, או לאנטון צ'כוב, שחינוכו בגיבעת-הקאפיטול לא פגם בכישרונו. במאמר של העיתונאי יוסי ביילין, שפורסם בדבר (25.5), והדן באנסמבל הקאמרי, מצוטט מנהלו הנוכחי של האנסמבל, האמרגן יעקב אגמון, המשבח את מנהלו האמנותי, המלחין לוצ'יאנו בריו, כ"סטראוינסקי של המאה ה-20". הגדרה מתמיהה במיקצת, מאחר שסטראוינסקי עצמו הוא פסטראוינסקי של המאה ה-20. משורר מפורסם, שליוה את ש"י עגנון בארצות-הברית אחרי זכייתו בפרס-נובל נזכר השבוע, כיצד פסע יחד עם עגנון בשדרה החמישית בניו-יורק, שעה שהסופר הקשיש מילמל לעצמו ללא-הרהר את המישפט "זה יעלה להם מיליון לירות... זה יעלה להם מיליון לירות...". כאשר שאל המשוור לפשר המיליון, חיך עגנון לעברו, ואמר: "עכשיו הם יצטרכו להעניק לחיים ה"ז שוב את פרס-ישראל, להוציא-לאור מחדש את כל כתבי, ולהציג את מחזו בקק ה"מים". ואכן, תוך חמש שנים התגשמה כל נבואתו של עגנון, שהסתכמה בלא פחות מן הסכום שנקב. בשוודיה רואה אור בימים אלה מהדורה שוודית נרחבת של שירי יהודה עמיחי. בלונדון נחוג יום-הולדתו ה-70 של המספר והמחזאי האירי וחתן פרס-נובל, סמואל בקט (מחכים לגודו), בצורה מקורית ביותר, כאשר באחת מהגלריות מוצגת תערוכת רישומיו של הצייר הישראלי אביגדור אריכא, המעטרים את יצירותיו של בקט. המבקר רישומים אלה על אחרים. בחיפה ראה אור ספר-רשומים חדש של המשורר הדרוזי, איש רק"ח סמיח אל-קאסם.

החברה המטורפת

סבכים' מאת: ר.ד. לאינג הוצאת, כמתת', 95 עמודים

לפני כשלוש שנים ראה אור בעברית סיפרון צנום, שהוא ספק סוואמה ספק מיצבור סבוך של קשרים-אנושיים, המוצגים כשפה תחבירית אסוסיאטיבית, המעלה מתוך ניבכי הסכיזופרניה תיאור אמת אנושית של מסע אל האימה, ותהליך ההשתחררות ממנה. ר.ד. לאינג נחשב כיום כאחד האישים הבולטים ביותר בפסיכולוגיה ובפסיכיאטריה מאז ימי זיגמונד פרויד, וכאביה של תורת האנטיפסיכיאטריה. סיפרו סבכים לא זכה בארץ בקבלת-הפנים אשר לה ראוייה תורה חדשנית זו.

בסידרת ספרים שפירסם לאינג במהלך 20 השנים האחרונות, וביניהם הפוליטיקה של הניסיון, האני החצוי, אני וזולתי, שפיות, טירוף והמישפחה ועבודות החיים, הוא סותר את כל הנחות-היסוד של ה"פסיכולוגיה, ביצירותיו מתמקד עיקר עיי סוקן של לאינג בסכיזופרניה, שלדבריו היתה במשך עשרות בשנים אטומה למחקר ולהבנה. לאינג, שבמשך שנים חקר תת עולם זה בחוליו ובעצמו, הגיע לאבחנה שאנו עשויים להבין את הסכיזופרן רק כאשר נהדל לראות בו חולה יוצא-דופן, וגראה בו "יצור אנושי מעונה ונואש". שאת התנהגותו המוזרה עלינו לפרש לא כ"סימני מחלה" אלא כ"ביטוי של קיומו".

הנתת-היסוד של לאינג דנה בבני-אדם הנדחפים אל הסכיזופרניה, שעה שהם לכודים בחברה ההורסת את חרש-הזהות שלהם, והמאלצת אותם, כפרטים, לבנות מערכת התגוננות המכונה, האני המזויף, שמטרתה להפריד בין האני לפעולותיו. לדעת לאינג מתרושש במצב זה האנייה-סגור, כאשר חיי הפנימיים של האדם הופכים לריקניים ונחנקים, ובשעה שהאני הותר לפרוץ החוצה, הרי שנדמה לו כי בחוץ אורבים לו אותם כוחות עוינים שדחמיהו להסתגרות, כך שאין לו לאן ללכת, והוא משתגע. טענת-היסוד של לאינג, שחלקה מוטבססת על פרשנות יצירות-סיפרות של דוסטויבסקי, קאפקא, בקט, ז'נה ואחרים טוענת כי עלולות כל סכיזופרני, וכל החברה היא מטורפת, וההבדל היחיד בין החולים לבין השאר הוא בכך שהחולים מודעים לטירופם, שעה שהשאר מרמים את עצמם באשלייה שהם שפויים.

הנחה זו הביאה את לאינג לדחות את שיטות-הריפוי המקובלות בפסיכיאטריה, ולכן הוא ייסד את קינגסניי הול, אותו הוא מכנה כעיר-מיקלט. לדבריו, החברה אינה סובלת את הטירוף וטירדותיו, מאחר והיא יראה אותו בעזרתם של הפסיכיאטרים, שהם שציגי הטכניקה הרשמית של הפאניקה הכללית השלטת בעולמנו. לפי תפיסתו של לאינג, הרי שהפחד, המשותף לכולם, הוא הפחד שאנחנו מפחדים איש מפני רעהו, ולדבריו אלה הם "פחדים מפני דלתות סגורות, חושך, חיות, בדידות, ומעל לכל הפחד מפני הזולת. פחד זה הנו יסודי. זהו הפחד שאנו חשים כל אימת שאנו מושיטים יד למישהו. הרי הפחד היסודי ביותר הוא הפחד מפני מצביחלשה, להימצא לפתע ללא הגנה, להיות נתון לחלוטין לרחמי הזולת. בספר סבכים מעלה לאינג את תיאור ופירוט תהליך התפרקות-הפחדים של מצב סכיזופרני, בצורה שירית, המתארת סיטואציות סכיזופרניות, שדרכן נעשה תהליך הריפוי, או שיחזור אישיותו של החולה, כפי שהדבר מודגם בקטע הבא:

אינגי ראוי למה שיש לי לכן כל מה שיש לי נגבב, אם יש לי זאת, ואינגי ראוי לזה, לבטח גנבתי זאת, מפני שאינגי ראוי לזאת, אינגי ראוי לזאת מפני שגנבתי זאת, גנבתי זאת לכן אינגי ראוי לזאת, אינגי ראוי לזאת